

reettisessä järjestelmässä, jotka tekevät järjestelmästä sen, mikä se on. Mekanismeja ovat esimerkiksi aineenvaihdunta soluissa, neuronien verkottuminen aivoissa, työ tehtaissa, tutkimus laboratorioissa ja haastemenettely tuomioistuimissa. Vastaavasti kaupungit rakentuvat erilaisten mekanismien kautta, joita voidaan etsiä diskursiivisista, materiaalisista ja institutionaalisisista prosesseista. Monenlaiset mekanismit tuottavat kaupungin yhdessä, ja kaupunkisuunnittelun käytännöt edustavat näistä vain osaa. Vallan mekanismien käsitteellä päästään yksinkertaisten dikotomioiden (politiikan vs. talouden valta, yksityisen vs. julkisen sektorin valta, rakenteen vs. toimijan valta) tuolle puolen vallan prosesseja jäljitettäessä. Mekanismit ovat näkyvien ilmiöiden taustalle näkymättömiksi jääviä ajassa eläviä prosesseja, joiden rihmasto on samalla vallan konfiguraatio.

KIRJALLISUUS

- Arendt, Hannah** (1958). *The Human condition*. University of Chicago Press, Chicago.
- Bunge, Mario** (2004). *How does it work? The search for explanatory mechanisms*. *Philosophy of the Social Sciences* 34 (2), 182–210.
- Flyvbjerg, Bent** (1998). *Rationality and power: Democracy in practice*. University of Chicago Press, Chicago.
- Forester, John** (2004). *Reflections on trying to teach planning theory*. *Planning Theory and Practice* 5 (2), 242–251.
- Haila, Anne** (2002). *Suunnittelu ja kaupunkirakentaminen*. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.): *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Gaudeamus, Helsinki.
- Hyvärinen, Matti** (1991). *Tampella: Poliittikka ja politiikan vastaisuus*. Teoksessa Isaksson, Paavo & Virkkala, Seija (toim.): *Tampereen keskustan muutos ja tampella*. Tampereen yliopiston ylioppilaskunta, Tampere.
- Källtorp, Ove** (1997). *Comparative analysis of power and transformation in cities: Concluding notes and a research agenda*. Teoksessa Källtorp, O., Elander, I., Ericsson, O. & Franzen, M. (toim.): *Cities in transformation - transformation in cities*, 377–393. Aldershot, Avebury.
- Lapintie, Kimmo** (2004). *Tieto vallasta ja tiedon valta: Yhdyskuntatutkimuksen agenda 2004*. *Yhdyskuntasuunnittelu* 42 (1), 17–21.
- Lappalainen, Pertti** (1995). *Vallan horisontti*. *Tiede & Edistys* 20 (1), 44–55.
- Mäntyselä, Raine & Rajaniemi, Juho** (2003). *Vallan ulottuvuuksia maankäytön suunnittelussa*. *Synteesi* 3/2003, 117–136.
- Palonen, Kari** (1988). *Tekstistä politiikkaan*. Tampere, Vastapaino.
- Pulkkinen, Tuija** (1998). *Postmoderni politiikan filosofia*. Gaudeamus, Helsinki.

Kaupungista puhumisen tavat vallankäytön välineenä

– julkista puhetta kaupunkikeskustan muutoksesta

Jaana Nevalainen

Kaupungit ja niiden keskustat ovat viimeisen 10–15 vuoden aikana olleet voimakkaan muutoksen kohteena. Kaupunkiympäristöön ovat vaikuttaneet esimerkiksi vähittäiskaupan muutokset ja siitä osaltaan seurannut kaupunkirakenteen hajautuminen. Toisaalla kaupunkirakennetta on taas tiivistetty kestävän kehityksen hengessä liikennöintimatkojen lyhentämiseksi ja tonttipulan takia. Monissa suomalaisissa kaupungeissa on myös toteutettu keskustojen kehittämishankkeita, joilla on haettu uutta kaupallista vetovoimaa keskusta-alueille ja joiden näkyvimpänä merkinä voidaan pitää kävelykatujen ja -alueiden syntymistä.

Meneillään oleva suomalaisten kaupunkien muutos kytkeytyy laajempaan kansainväliseen kehitykseen, jossa kaupungin konkreettisesta tilasta on tullut väline kaupunkienvälisessä kilpailussa. Fyysinen ympäristö näyttyy suunnittelukeskustelussa keskeisellä tavalla mahdollisuutena kaupunkimielikuvien luomiseen ja investointien houkutteluun, mikä tarkoittaa myös talouselämän toimijoiden kiinnostuksen suuntautumista aiempaa selvemmin kaupunkisuunnittelun ehtojen määrittelyyn (mm. Allen ym. 1998). Paikallisella tasolla tämä merkitsee ylikansallisissa yhteistyöverkostoissa muotoutuneiden riippuvuussuhteiden ja tiedonpolitiikkojen siirtymistä osaksi kaupungin muutoksen ehtoja yritysten tehostaessa toimintaansa ja kaupunkien yrittäessä lunastaa paikkaansa kaupunkien verkostossa.

Kaupungin fyysiseen ympäristöön kohdistuneet muutokset yhdessä muuttuneen poliittis-kulttuurisen ilmapiirin kanssa ovat aktivoineet kaupunkisuunnittelusta käytyä julkista keskustelua. Osaltaan tilanteeseen on vaikuttanut myös vuoden 2000 alussa voimaan tullut maankäyttö- ja rakennuslaki, joka osallisen käsitteen kautta nosti esiin kaupunkisuunnittelun toimijoiden laajan joukon. Tämä toi uudella tavalla

julkiseen keskusteluun myös erilaiset kaupunkisuunnittelua koskevat näkemykset ja intressit.

Suunnitteluprosesseissa kaupunkia määritetään monesta erilaisesta näkökulmasta käsin. Näitä esityksiä voidaan tarkastella kaupungista puhumisen tapoina. Nämä tavat syntyvät tietyssä konkreettisesti sijainnissa, kuten vaikkapa Helsingissä tai Joensuussa, tietyllä hetkellä vaikuttavien ehtojen, esimerkiksi paikallisen politiikan tai yleisen taloudellisen tilanteen, määrittämistä olosuhteista. Kaupungista puhumisen tapojen muutokset kytkeytyvät aina laajempiin yhteiskunnallisiin muutoksiin, jotka vaikuttavat kollektiiviseen tietoisuuteen. Yhteiskunnan sosiaaliset, taloudelliset ja kulttuuriset muutokset synnyttävät sosiaalisen tilauksen kaupunkisuunnittelun puhe-
tapojen muutokselle. Toisaalta myös puhettavat tuottavat itse tätä muutosta. Sisältämiensä sääntöjen kautta puhettavat muuttavat ja uusintavat yhteiskuntaa ja kaupunkia sekä ihmisten niitä koskevia käsityksiä (Fairclough 1997, 238; Massey 2001, 10). Näissä esittämisen muutoksissa tietyt puhumisen tavat kietoutuvat yhteen vallan kanssa, muodostuvat vallankäytön välineiksi, joiden avulla tuotetaan tietoa sekä määritellään kaupunkitilan tuottamisessa mahdolliset puhettavat – ja puhujat.

Lähestyn tässä artikkelissa kaupunkisuunnittelukeskustelua – ja ennen kaikkea kaupungista puhumisen tapoja – vallan näkökulmasta. Tarkastelen tietynlaisiin puhumisen tapoihin kietoutuvaa valtaa Joensuun kaupunkikeskustan kehittämishankkeesta vuosina 1996–2003 käydyn julkisen keskustelun kautta. Analysoin paikallisten sanomalehtien palstoilla edellä mainittuna aikana esitettyjä keskustan kehittämistä käsitteleviä puheita ja niissä kaupunkikeskustan muutokselle määritettyjä ehtoja diskursianalyysin avulla, eli jäljitän puheissa kaupungille ja kaupunkisuunnittelun toimijoille annettuja merkityksiä. Diskursianalyysi on väljä metodologinen viitekehys, jonka avulla jäljitetään tekstien ja sosiokulttuuristen käytäntöjen välisiä yhteyksiä (Fairclough 1997, 29) eli tiedon ja vallan suhdetta. Siksi teksteistä etsitään niitä elementtejä, joilla tietoa tuotetaan, ja toisaalta vaihtoehtoisia totuuksia kyseenalaistetaan (Fairclough 1992, 36). Kriittisen analyysin avulla halutaan siis paljastaa, miten diskursseilla tuotetaan keskenään kilpailevia todellisuuksia ja kuinka tietty puhetapa pyrkii saavuttamaan hegemonisen aseman paikallisen puheen kentällä. Tarkastelun keskeinen kysymys on, kuinka kaupunkipuheilla tuotetaan valtaa, toisin sanoen mahdollistetaan tietynlaisten yhteisöllisten toimija-asetelmien muodostuminen ja kaupungin muutos. Käytän diskurssin, vallan ja tiedonpolitiikan käsitteitä paikallisen puheen kontekstissa ja pyrin näin nostamaan esiin kaupunkisuunnittelun määrittelykamppailuun sisältyvää vallankäyttöä tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseen.

KAUPUNGIN ESITTÄJÄT

Paikalliset valtajärjestelmät ovat keskeisiä kaupungin rakentumisessa. Ne avaavat mahdollisuuksia kaupunkipuheelle ja määrittävät mahdollisten puhujien joukon. Valta on

moniulotteinen ja suhteellinen käsite; se muuttaa muotoaan sen mukaan, millaisessa yhteydessä siitä puhutaan ja viitataan sillä esimerkiksi kansanvaltaan, yksinvaltaan tai vallattomuuteen (Tait & Campbell 2000, 491). Käsitteen sisältö syntyy ihmisten välisissä suhteissa, ja voimme olla samanaikaisesti sekä vallan haastajia, ylläpitäjiä että sen kohteita (Castells 1978; Giddens 1984, 153; Short 1996, 408).

Kaupunkipuheisiin ja -suunnitteluun sisältyvä valta rakentuu paikallisten toimijoiden välisissä vuorovaikutussuhteissa eri ryhmittymien välisten kamppailujen ja neuvottelujen kautta (Laine & Peltonen 1997; 2000; Nevalainen 2004). Näiden suhdeverkostojen synty liittyy yhteiskunnan ja paikallisyhteisön sosiaalisiin rakenteisiin, sillä ne mahdollistavat tietynlaisten epävirallisten yhteistyöjärjestelyjen muotoutumisen. Ne syntyvät, kun samoja intressejä omaavat ja samoin asioista tietävät toimijat liittyvät yhteen saavuttaakseen tietyt yhteiset tavoitteet, käyttääkseen valtaa (Judge ym. 1995, 6; Gibbs & Jonas 2000, 306). Päätöksenteon epävarmuus sitoo toimijat samaan prosessiin, ja usean tahon yhteistoiminta legitimoii ryhmän yhteisesti ajamat intressit (Harding 1996, 638–639; vrt. Waste 1986, 16–18).

Vaikutusvaltainen toimijoiden yhteenliittymä voi suojella omia intressejään erilaisen symbolisten esitysten ja stereotyyppien avulla ja hallita näin paikallista kaupunkipuhetta (Stone 1986, 81–84; Evans 1988, 125–130). Hajer (1995) on nimittänyt tällaisia yhteistä etua ajavia yhteenliittymiä diskurssikoalitioksi. Suomalaisen kaupunkisuunnittelun yhteydessä käsite on syytä tarkentaa diskurssiregiiimiksi, sillä paikalliset yhteistyöjärjestelyt muotoutuvat keskeisellä tavalla julkisen hallinnon ja yksityisten toimijoiden, lähinnä liike-elämän, kesken epävirallisina suhdeverkostoina. Nämä regiiimit kykenevät yhteisen puhettavan avulla kehittämään ja ylläpitämään tiettyjä ympäristödiskursseja, siis oikeuttamaan oman tapansa tarkastella keskustelun kohteena olevaa kysymystä – ja hallitsemaan siten ympäristön muutosta (Hynynen 1998, 56; Laine & Jokinen 2001, 64; Nevalainen 2004). Ryhmälle muodostuu onnistuneiden projektien ja laajalti omaksuttujen puhettapojen kautta vähitellen oma olemassaolon oikeutuksensa, jolloin sen toimintaan osallistuvat tahot saattavat luopua omista tavoitteistaan yhteistyön jatkumisen takaamiseksi (Stoker 1995, 55–59). Yhteistyön jatkumisesta tulee arvo sinänsä, jonka kaikki osapuolet pyrkivät turvaamaan.

MÄÄRITTELYVALTA

Kaupunkisuunnittelussa vallankäyttö realisoituu keskeisellä tavalla mahdollisuutena määrittää suunnittelukysymyksiä ja toteuttaa ne. Kontrolloimalla suunnitteluprosessia tietyt ryhmät voivat uudelleen tulkita suunnittelun periaatteita (Healey 1997: 259). Hall (1992, 166–167) puhuu merkitsemisen politiikasta, merkitsemisen vallasta. Merkintävalta ei ole neutraali yhteiskunnallinen voima, vaan se vaikuttaa aina ympäristön muutoksesta käytävien kamppailujen lopputulokseen. Kukin kiistan osapuoli pyrkii käyttämään

ideologista valtaa merkitsemällä asioita tietyin erityisin tavoin ja vaikuttamaan kollektiiviseen tietoisuuteen niistä.

Kaupunkisuunnittelupuhe muodostuu erilaisista keskenään kilpailevista diskursseista, joita erilaisia intressejä jakavat ryhmät tuottavat. Nämä puhuvat ovat läheisesti kytköksissä valtaan eli siihen, kenellä on mahdollisuus harjoittaa merkitsemisen politiikkaa ja vaikuttaa siihen, miten kaupungista puhutaan (vrt. Mitchell 2000, 13–14, 63–64). Siksi kaupunkisuunnittelukamppailut ovat diskurssiivisia konflikteja, erilaisten tiedonpolitiikkojen kohtaamisia, jotka syntyvät toisistaan poikkeavista tulkinnoista (Laine & Jokinen 2001, 61). Näissä kamppailuissa vastapuoli nimetään omaa asemaa vahvistavilla käsitteillä, jotka mahdollistavat vastadiskurssien systemaattisen ulossulkemisen (Jackson 1988, 63).

Tiettyjen diskurssien hallitseva asema ei synny luonnollisten prosessien kautta, vaan ne ovat poliittisten liittoumien välille syntyvien kamppailujen tulosta (Laine & Jokinen 2001, 62). Erilaiset näkökulmat ja intressit tuottavat keskenään risteäviä ja vastakkaisia tietoja sekä kaupungista puhumisen tapoja. Näkökulmasidonnaisuus on yksi kaupunkisuunnittelun keskeinen ominaisuus (Häkli 2002: 121). Kyseessä on kilpailutilanne (Janelle 1977, 312), jossa toisistaan poikkeavat näkökulmat kamppailevat paitsi julkisuudesta myös hallitsevasta asemasta kaupunkisuunnittelun diskurssiivisella kentällä. Tässä kamppailussa yhteiskunnan rakenteet, arvot, arvostukset ja toiminta kietoutuvat yhteen, muokkaavat kaupungin sosiaalista ja fyysistä järjestystä (Dear & Häkli 1998, 61). Kaupunkisuunnittelu on siten puhekamppailua, jota käydään yhteiskunnan sosiaaliseen järjestykseen eri tavoin sijoittuneiden toimijoiden välillä (Mitchell 1994, 11).

Diskurssit, tietynlaiset asioista ja ilmiöistä tietämisen ja puhumisen tavat, muokkaavat ja ehdollistavat ihmisten toimintaa ja saavat heidät puhumaan tietystä asiasta erityisellä tavalla (Hall 1994, 44). Tiedonpolitiikan alustana ei siksi olekaan pelkästään kieli, vaan ennen kaikkea sellaiset yhteiskunnalliset käytännöt, joiden keskeinen tekijä valta on (Paasi 1998). Diskurssit ovat tällöin keskeisesti tiedon rakenteita, joiden avulla hallintaa ja valtaa tuotetaan (vrt. Foucault 1980, 196). Ne ovat ulos- ja sisäänsulkemisen politiikkaa, jossa merkityksiä tuotetaan erontekojen kautta (Harvey 1996, 83–88; Foucault 1997, 21–39). Luonnollistamalla tietyt näkökulmat diskurssi hankkii oikeutuksen itselleen ja sulkee muut tiedon muodot ulkopuolelle. Samalla diskurssit piilottavat niiden esittäjien intressit sekä puheiden takana olevat tarkoitukset ja toimivat hämäävän maskin tavoin (vrt. Mitchell 2000, 91–144). Diskurssiiviset puhuvat ovat siten vaikuttavia tekoja, joilla pyritään tekemään tietynlainen tieto vaikuttavaksi luonnollistamalla se osaksi jokapäiväisiä käytäntöjä.

Kaupungista puhumisen tavat syntyvät osaksi pitkäaikaisten kulttuuristen ja yhteiskunnallisten prosessien tuloksena, jolloin niistä muodostuu institutionalisoituneita tietämisen (Laine & Jokinen 2001, 61) ja vallan (Harvey 1996, 83) muotoja (ks. myös Fairclough 1992, 104; Foucault 1997, 90–94). Ne palvelevat asioiden ja ilmiöiden mieltämistä tietyltä kannalta ja

vaikuttavat tapaan, jolla jostakin tietystä asiasta puhutaan. Yhteisöllisten esitysten tuottaminen voidaankin nähdä *me*-puheena, joka vahvistuu joutuessaan haastetuksi (Bauman 1996, 161–177). Näin tietyt puhuvat ovat erojen teon ja identiteetin politiikkaa, jonka kautta yhteiskunnallisia suhteita muotoillaan.

Toisaalta diskurssit ovat puhetapoja, jotka syntyvät edellä esitettyjen pitkäaikaisten kulttuuria muovaavien prosessien sekä tietyn paikallisen tilanteen määrittämässä kontekstissa. Ne käyttävät hyväkseen ajassa liikkuvista teemoista, kuten vaikkapa talouspuheesta, poimittuja elementtejä uuden tiedon muotoiluun ja tukemiseen. Tällä tavoin kaupunkikeskustan muutosta pyritään ohjaamaan tiettyyn suuntaan ja saavuttamaan muutosta haluavan diskurssiregiimin päämäärät (Hall 1992, 180, 190). Diskurssi, kuten myös sitä hyödyntävä puhujaryhmä, operoi siis yhteiskunnassa yleisesti tiedetyillä ja hyväksytyillä asioilla. Puheissa vedotaan kunnan talouden kohentumisen tuottamaan yhteiseen hyvään tai tietyn rakennushankkeen järkevyyteen sekä sen tuottamaan konkreettiseen hyötyyn. Niillä pyritään siten vaikuttamaan ja toteuttamaan puheiden esittäjien tavoittelemat päämäärät. Diskurssi vetoaa ja suostuttelee ihmiset puolelleen. Sen retoriset elementit pyrkivät vakuuttamaan tietyn tiedon totuudellisuudesta.

Suunnitteluprosessit ovat vuorovaikutteisia viestintätilanteita, joissa puhe rakentuu sekä puheen tuottajan että vastaanottavan yleisön tiedoista ja uskomuksista (Perelman 1996: 41; vrt. Harvey 1996, 78–79). Tämä vaikuttaa siihen, mitä ja miten kaupunkipuheissa voidaan sanoa, sillä esityksissä pyritään pääsääntöisesti oman position puolustamiseen ja vastaposition heikentämiseen. Viestintätilanteessa pyritään lisäämään tai vähentämään joidenkin väitteiden uskottavuutta (Perelman 1996, 16: 24–38; 59–152). Suunnitteluprosessissa yleisö, esimerkiksi asukkaat, joiden välittömään lähiympäristöön suunnittelu kohdistuu, pyritään vakuuttamaan paitsi tiettyjen toimien oikeutuksesta, myös näitä toimia tuottavien oikeutuksesta niiden toteuttamiseen ja perustelevaan puhujan oikeutus tietynlaisen puheen tuottamiseen.

KAUPUNGIN MUUTOS JA MUUTOKSEN PUHUKAT

Keskustojen kehittämisestä ja erityisesti kävelykaduista tuli 1990-luvulla eräänlainen suomalaisten kaupunkien muoti-ilmiö. Jos vielä vuosikymmenen alkupuolella kävelykeskustojen rakentaminen oli Suomessa muihin Pohjoismaihin verrattuna varsin vähäistä, vilkastui kävelykeskustojen rakentaminen vuosikymmenen puolivälissä, ja kävelykatuja on sen jälkeen toteutettu useisiin kaupunkeihin. Osaltaan kehitykseen vaikuttivat laajaa julkisuutta saaneet kävelykaturatkaisut esimerkiksi Oulussa (Rotuaari) ja Jyväskylässä (Kauppakatu), joista tuli keskustojen kehittämisen esimerkkejä. Keskustojen uudistamisen taustalla olivat kaikkialla paljolti samat tekijät, kuten esimerkiksi kaupan rakenteen muutoksen mukanaan tuomat keskustojen ulkopuoliset kaupan suuryksiköt, jotka ajoivat kaupunkikeskustojen liikkeet kilpailutilanteeseen,

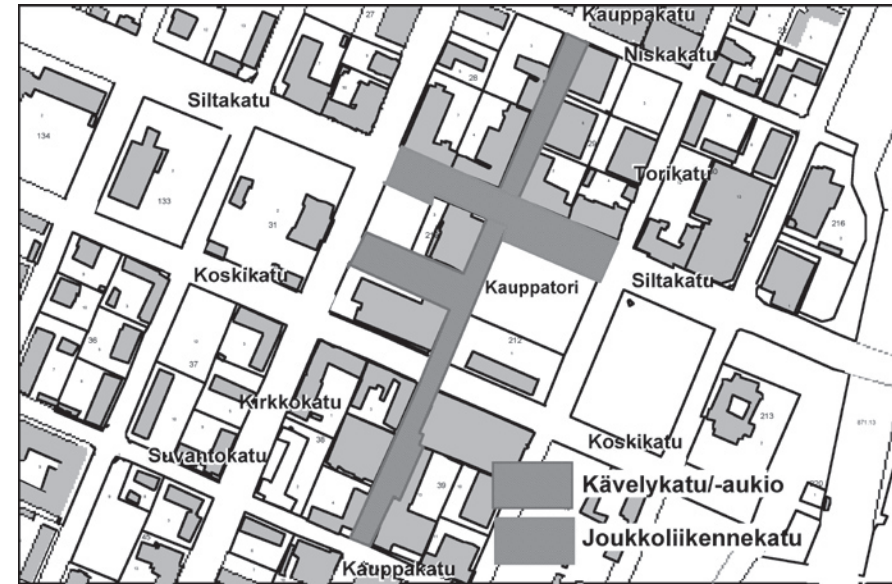
sekä kaupunkienvälisen kilpailuaseman tiedostaminen ja viime vuosikymmenen alussa julkista taloutta ja työllisyyttä koetellut talouden taantuma.

Reilun 52 000 asukkaan Pohjois-Karjalan maakuntakeskuksen, Joensuun, kaupunkikeskustan kehittämisprojekti käynnistyi kaupungin aloitteesta syksyllä 1995, kun kävelykadusta ja sen toteuttamisesta oli kaupungissa keskusteltu jo parin vuosikymmenen ajan. Alkuvaiheessa kehittämistyön keskeisiksi lähtökohdiksi nähtiin keskustan elinvoimaisuuden säilyttäminen, liikenteellisen saavutettavuuden turvaaminen, kaupunkikuvan ja liike-elämän toimintaedellytysten parantaminen sekä kulttuuritarjonnan monipuolistaminen. Erityisesti keskustan ulkopuoliset kaupan suuryksiköt nähtiin keskustan elinvoimaisuutta uhkaavaksi tekijäksi. Toisaalta haluttiin uudistaa keskustan fyysistä ympäristöä. Muiden kaupunkien esimerkkiä (mm. Jyväskylä) noudattaen suunnittelua valmistelevan työryhmän runko muodostettiin kaupungin, liike-elämän ja kiinteistönomistajien edustajista, joiden tehtävänä oli alkuvaiheessa kehittämistavoitteiden ja -tapojen ideoiminen. Toisaalta painotettiin myös asukasnäkökulman huomioimista jo suunnitelmaa laadittaessa. (Kettunen 1995, 1–2.)

Kehittämishanke eteni kaupunkikeskustan eri toimijatahojen yhteistyönä, joka konkretisoitui vuoden 1997 alussa esitellyksi keskustan kehittämissuunnitelmaksi (Joensuun kaupunki ym. 1997). Vielä tässä vaiheessa hankkeesta ja sen tavoitteista vallitsi laaja yhteisymmärrys. Tilanne kuitenkin muuttui varsin nopeasti. Vain muutamaa viikkoa myöhemmin paikallisen liike-elämän edustajat toivat esiin ajatuksen Kauppatorin alle rakennettavasta pysäköintilaitoksesta ja sen keskeisestä merkityksestä kaupunkikeskustan elävyydelle. Esitetty idea muutti kehittämissuunnitelmassa olevaa kehittämisajatusta huomattavasti, mikä jakoi kehittämiskeskustelun osalliset kahteen leiriin, jotka molemmat määrittivät kaupunkikeskustan muutoksen ehtoja eri tavoin ja erilaisista näkökulmista. Samalla myös kamppailu tiedosta ja tietynlaisten puhetapojen oikeutuksesta kiristyi.

Kaupungin ydinalueiden muutoksesta käytävä kamppailu siirtyi työryhmistä paikallislehtien sivuille, joista muodostui keskeinen kehittämistä koskevan puheen arena. Asukkaiden puhetilaksi jäivät paikallisten lehtien yleisönosastot, kun taas rakennushankkeita ajavien johtavien virka- ja luottamusmiesten sekä paikallisen liike-elämän toimijoiden, jotka muodostivat paikallisen diskurssiregiimin, puheet ja tavoitteet näkyivät lehtien uutisartikkeleissa, pääkirjoituksissa ja kolumneissa. Eri tavoin kaupunkitilaa ymmärtävien ryhmittymien mahdollisuudet päästä julkisille tiedonmuodotuksen areenoille poikkesivat toisistaan. Maakunnallisesta valtalehdestä, Karjalaisesta, muodostui keskustelun portinvartija, jota Joensuun talousalueella ilmestyvä ilmaisjakelulehti Karjalan Heili täydensi omalla toimituspolitiikallaan. Yhdessä ne osallistuivat aktiivisesti paikallisen diskurssiregiimin toimintaan ja kaupunkia kuvaavien puhetapojen määrittelyyn. Niistä muodostui keskusteluarena, jossa lehtien intresseihin sopivat puheet nostettiin esiin, samalla kun näitä haastavat puhetavat saivat kamppailla

julkisuudesta ja näkymisestä kaupunkipuheen kentällä. Näin julkisuudessa esiin nostetuista puhetavoista muodostui niitä haastavia puheita voimakkaampia ja niiden oli mahdollista muotoilla paikallista puhetilaa ja kaupungista puhumisen julkisia tapoja eli käyttää valtaa valittujen puhetapojen kautta.

Kuva 1. Joensuun kävelykeskusta syksyllä 2004. Kehittämissuunnitelmassa esitetyt kävelykatu ja joukkoliikennekatu on toteutettu, mutta torin kunnostusaikataulu sekä ns. toriparkin tilanne ovat edelleen avoimina.

YHTEISEN HYVÄN PUHETAVAT

Julkisuudessa näkyvän aseman saaneita puheita määritti keskeisellä tavalla laajempaan kansalliseen talouspoliittiseen keskusteluun tukeutunut *talous ja elinkeinoelämä w-diskurssi*, jota paikallisessa keskustelussa tuettiin erilaisilla aladiskursseilla. Tätä diskurssia pidettiin yllä erilaisilla lehtikirjoituksilla, joissa käsiteltiin kaupungin talouden tilaa ja sen kehittymisen ehtoja, työllisyyttä sekä liike-elämän keskeistä asemaa paikallisen talouskehityksen mahdollistajana.

Talouden ja elinkeinoelämän määrittämällä tiedonpolitiikalla tuettiin paikallisen liike-elämän ajamia maankäyttö- ja kaavoitushankkeita, erityisesti kaupunkikeskustaan vireillä olevia rakennusprojekteja, jotka julkisuudessa kytkettiin oleelliseksi osiksi laajempaa keskustan kehittämistä. Julkisten puheiden keskeisinä muotoiljoina olivat kaupungin keskushallinnon ja liike-elämän toimijat sekä paikalliset sanomalehdet. Rakennushankkeiden edistämiseen tähtäävissä puheissa korostettiin kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen merkitystä elinkeinoelämän edellytysten luojana ja sitä kautta kaupungin talouden vakauttajana sekä kaupunkilaisten hyvinvoinnin takaajana. Näiden tietynlaisten kaupunkipuheidun tarkoituksena oli paitsi varmistaa hankkeiden mahdollisimman nopea toteuttaminen, myös vähentää niihin kohdistuvaa kritiikkiä, olivathan hankkeet diskurssien kantajien mukaan yhteistä hyvää turvaavia:

Palvelut pidetään yllä veromarkoilla, jotka saadaan pääosin kaupunkilaisten palkkatuloista. Työllisyyden edistäminen onkin avainasemassa palvelujen turvaamisessa. Tämä tarkoittaa mm. yritysmyönteistä päätöksentekoa epäilyjen ja jarrutuksen sijaan, mahdollisuuksien luomista ja vahvistamista mieluummin kuin periaatteellista vastustusta ja valitusten tehtailua, kannustamista menestymiseen kadehtimisen sijaan, siirtymistä tasapäistävästä kaavoituksesta erilaisuuden hyväksymiseen sekä veroräsuksen laskemista. (Karjalan Heili 30.8.2000, 4.)

”En tarkoita sitä, että lähdetäisiin kunnallisessa päätöksenteossa toimimaan vain elinkeinoelämän ehdoilla./ Mutta pitää muistaa, että sieltä kautta kuitenkin tulee hyvinvointi. Ja jos kunta voi hyvin, voidaan hoitaa hyvin myös palvelutoimintaa.”

(Karjalan Heili 23.5.1999, 5.)

Joensuulaisessa kaupunkikeskustelussa keskustan kehittämisen ehtoja muokattiin ja rajattiin tehokkaasti esittämällä paikallisen diskurssiregiimin ajamat hankkeet kaupungin kehittämisen kannalta ratkaisevina. Suostuttelupolitiikkaan kytkettiin myös koko ympäröivän maakunnan etu. Kehittämiskeskustelun keskeiseksi kiistakapulaksi noussut kysymys torin alle rakennettavasta maanalaisesta pysäköintilaitoksesta oli sanomalehtien palstoilla selkeästi kaupungin keskustan elävyyden ja uusien yritysten kaupunkiin tulon ehdoton edellytys. Sen rakentamisen puolesta vedottiin ahkerasti niin kaupungin johtavien virkamiesten puheissa kuin pääkirjoituksissa, uutisartikkeleihin lainatuissa yrittäjien, yrittäjäjärjestöjen ja kiinteistönomistajien edustajien sekä valtuutettujen kommentteissa sekä yleisönosastokirjoituksissa:

Toriparkin rakentaminen olisi erinomainen ratkaisu, mikäli kaupunki halutaan säilyttää vireänä ja autoilusta syntyvät haitat mahdollisimman vähäisinä./ Hanke vahvistaisi kotikaupunkimme hyvinvointia, vetovoimaa ja työllisyyttä. (Karjalainen 12.6.2003, 16.)

Toriparkki on nimittäin keskustan kehitykselle tärkeämpi tekijä kuin ehkä kuvitellaankaan. (Karjalan Heili 27.2.2000, 4.)

Diskurssi rakensi määrätietoisesti mielikuvaa kaupungista ja kaupungin keskustasta, jonka kehitys pysähtyy toriparkkikieltoon ja ”kyvyttömyyteen tehdä oikeita päätöksiä”. Samalla vedottiin kaupungin maineeseen ja siitä yrittäjäkaupunkina syntyviin mielikuviin:

Tilanne on Joensuulle huono, sillä usko kaupungin päätöksentekokykyyn on saanut jälleen pahan kolauksen./ Jos taas päätös on kielteinen, sekä hankkeessa mukana olevien yritysten että yritysmaailman laajemminkin luottamus joensuulaiseen päätöksentekoon horjuu. (Karjalainen 22.8.2000, 2.)

Kaupungin johtavien virkamiesten ja liike-elämän ajamien rakennus- ja kehittämishankkeiden puolesta vetoaminen pyrki muovaamaan paikallista ilmapiiriä liike-elämän tarpeista lähtevää kaavoitusta ja keskustan kehittämistä suosivaksi. Tässä diskurssissa liike-elämä oli keskeinen kaupungin ja koko maakunnan kasvun luoja, jonka hyvinvoinnilla taattaisiin kaupungin jatkuva kehitys. Tietokokonaisuus rakennettiin keskustan elävyyteen, talouteen, työllisyyteen ja kaupungin maineeseen vetoamalla, jonka kautta pyrittiin perustelemaan paitsi tietynlaista kaavoituspolitiikkaa myös leimaamaan vastapuolen tieto jo lähtökohtaisesti kaupungin kehitykselle epäedulliseksi – ja diskurssiregiimin puhetapojen esittämä tieto oikeaksi.

KAUPUNKIPUHEIDEN TOINEN

Asukkaat osallistuivat aktiivisesti keskustan kehittämisestä ja siihen liittyvistä yksittäisistä hankkeista käytyyn keskusteluun, vaikka diskurssiregiimi pyrki rajaamaan heidän julkisen puhetilansa paikallislehtien yleisönosastoon. Erilaisista tapahtumista ja torilla järjestetyn kansalaisfoorumien kaltaisista yleisötilaisuuksista muodostui tätä täydentäviä diskurssiregiimin tiedonpolitiikkaa haastavien puhetapojen esityspaikkoja. Haastavien puhetapojen välittämä ja puolustama kaupunki oli ennen kaikkea elettyä tilaa, jonka muutosta tuli määrittää vuoropuhelussa:

Olemme lopen kyllästyneet joensuulaiseen päätöksentekomalliin, jossa päätökset runnotaan vaivihkaa läpi pienen ryhmän intressien mukaisesti. Pääkirjoitukset, kolumnit ja muut median torvet toittavat yhtä ääntä. Vaihtoehtoiset ehdotukset ja suunnitelmat – jopa kaupunginvaltuuston hyväksymät – vaietaan pikkuhiljaa unohduksiin. Me vaadimme moniäänisyyden sallimista ja päätösvaltaa kansalaisille. Keskustan rakentaminen ei ole vain rahamiesten, vaan keskustan käyttäjien asia ja siksi toriparkista on järjestettävä kansanäänestys. Joensuu-liikkeen keräämän nimelistan myötä kansanäänestysaloitteen tyrmäminen osoittaisi kaupungilta kansalaistensa näkemysten röyhkeää väheksymistä. (Karjalan Heili 18.10.2000, 4.)

Asukkaiden aktiivinen osallistuminen keskustan kehittämiskeskusteluun muodostui diskurssiregiimin toimijoille hankalaksi kysymykseksi. Haastavien puheiden esittäjät pyrittiin rajaamaan ulos keskustelun kentältä leimaamalla heidän puheensa valittamiseksi ja ”yhteistä hyvää” vastustaviksi, siis kehityksen jarruttamiseksi:

EI-liike on saanut vahvan jalansijan myös Joensuun kunnallispolitiikassa./ Jos kovin monia hankkeita ei ole saatu tyrmättyä, niin lykättyä ainakin./ Toisen automarketin rakentamispäätös tuli vasta pitkän väsyttämisen jälkeen ja senkin jälkeen rakentamista viivytettiin valituksilla./ Toriparkin vastustajat ovat varmoja hankkeen turhuudesta, vaikka kaupunki ei siihen ole veromarkkoja panemassakaan./ Jääräpäistä vastustamista ei pidä sekoittaa terveeseen epäilyyn ja kritiikkiin, vaikka niiden välille

*ei aina pysty eroa tekemäänkään./ Avoin keskustelu ja erilaisten näkökulmien esiin-
tuominen ovat demokratiaa ja niiden avulla testataan myös hankkeiden järkevyyttä./
Joka tapauksessa kaiken uuden tyrmäminen on tuhon tie. (Karjalan Heili 28.11.1999, 4.)*

Hankkeita vastustavien puheiden leimaamisesta muodostui dikurssiregimiin puhetta hallinnut vallankäytön muoto. Sen keskeisenä tehtävänä oli merkitä vastapuoli ja saada sen esittämät näkemykset näyttämään merkityksettömiltä tai asiantuntemattomilta:

Mutta torinalusparkkia vastaan Salon mielestä hyökätään väärin perustein. ”Hyviä hankkeita” on hänen mukaansa vastustettu ennenkin niin, että vastustajien perusteet ovat jälkeensä joutuneet häpeään. (Karjalainen 28.4.2000, 30.)

Myös peruspalvelukeskustelu, jota diskurssiregimi itse käytti oman tiedonpolitiikan tukemiseen oli haastajilta, siis asukkailta, kiellettyä aluetta. Peruspalveluihin vetoamista hyödynnettiin jopa lyömäaseena kaavoitushankkeita vastustavia kohtaan eikä ”toriparkkia ja peruspalveluita saanut sotkea toisiinsa” (Karjalainen 18.6.2003, 6):

Useissa yhteyksissä on esitetty vastustusta Toriparkille siksi, että se hyödyttää vain harvoja kiinteistönomistajia ja että kaupungin rahoja tulisi käyttää parempaan kuin Toriparkkiin. Parempia rahanreikiä on esimerkiksi vanhustenhuollossa. Lisäksi Joensuu-liike on kerännyt 4800 ääntä vastustamaan Toriparkkia./ Ettäpä silleen. Tietty populismi ja kansalaisaktiivisuus on ihan hyvä asia. Yleensä on parempi että äänitorvet istuvat valtuustossa kuin melskaavat valtuuston ulkopuolella. Kaupungin talouden kunnossa - ja ylläpitäjäksi näistä äänitorvista ei kuitenkaan ole. (Karjalainen 19.8.2000, 12.)

Joensuun kaupunkikeskustan kehittämisen diskurssit eivät siis ainoastaan tyytyneet esittämään kehittämiseen liittyviä kysymyksiä tietystä suunnasta ja näkökulmasta, vaan niihin punoutuva valta myös merkitsi haastavien tietämisen tapojen esittäjät tietyn tavoin, ja määritteli näin paikallisen kaupunkisuunnittelun Toisen, jolle kaava-asiat eivät tosiasiallisesti kuuluneet. Näillä merkinnöillä rajattiin kaupungin kehittämisestä keskustelevien, ja siten myös keskustan kehittämisessä epäolennaisen tiedon, joukko.

Merkinnät tuotettiin keskeisellä tavalla sanomalehtien palstoilla, joissa keskustan kehittämiskeskustelun vastapuoli, tämän kaupunkikamppailun Toinen, merkittiin ja kuvattiin. Määrittelyjen ja kuvausten avulla tuotettujen merkintöjen kautta voimakkaiden diskurssien kantajat pyrkivät vahvistamaan itseään, puolustautumaan haastavia diskursseja vastaan ja tukemaan tilan muutoksen ehtojen mieltymistä niiden näkökulmasta. Vastapuolen näkemysten määrittymistä ulos luotettavan tiedon kentältä ohjattiin politiikalla, jolla hallitseva diskurssikoalitio esitti oman tietonsa luotettavana ja asiantuntijatietoon perustuvana. Samalla luotiin kuvaa vastapuolen virheellisestä, epäluotettavasta ja tunteiluun perustuvasta tiedoista ja näkemyksistä:

”Joensuussa on ihmeellisiä voimia liikkeellä.” Ihmetellään väen vähenemistä ja samaan aikaan ”vastustetaan aivan älyttömillä argumenteilla” kehittämistoimia. (Karjalainen 27.8.2000, 12.)

Jo monivuotisessa Joensuun toriparkikeskustelussa Seppo Korhosta on ärsyttänyt se, että asiaa väännetään ja hämmennetään kuumalla tunteella./ – Eikä kuunnella asiantuntijoita. (Karjalainen 14.6.2003, 6.)

Järjettömyyteen, virheellisyys ja tunteiluun vetoamalla haastavia diskursseja esittävien näkökannat ja ajatukset pyrittiin leimaamaan paikkansapitämättömiksi, tunteenomaisiksi ja vastuuttomiksi. Samalla nämä merkinnät esittivät myös voimakkaiden diskurssien kantaman ja levittämän tiedon luotettavaksi ja asiantuntevaksi sekä niiden esittäjät vastuullisiksi toimijoiksi: ”Meriläinen kokee Joensuun tulevaisuudesta vastuullisena virkamiehenä, että hänen on tuotava toriparkki esille alueen kehityksen kannalta tärkeänä asiana. Tämä on kaupunginjohtajalta vastuullinen teko.” (Karjalainen 26.4.2003, 2.)

Keskustan kehittämisen ehtoja diskurssiregimiin näkemysten vastaisesti esittäneet nimettiin ”EI-liikkeeksi”, johon kuuluviksi niputettiin niin kansalaisliikkeet kuin yksityishenkilötkin. Nimityksestä muodostui paikallisessa julkisessa puheessa eräänlainen yleisnimitys kaikelle paikalliselle vastustukselle sekä samalla kaupungin vakaata kehitystä horjuttava voima. Ei-liikkeeksi määrittyivät myös ”yhden asian liikkeet”, joita vastaan sanomalehtikirjoittelussa hyökättiin ahkerasti:

Näinä päivinä puhutaan taas paljon kansalaisaktiivisuudesta ja ns. yhden asian liikkeistä. Niistä monet tekevät hyvää työtä ja toimivat vilpittömästi oikeaksi katsomiensa asioiden hyväksi./ Ongelmana on kuitenkin se, että yhden asian liikkeissä maltillisuus tai toisinajattelevien suvaitseminen eivät ole keskeisiä hyveitä. Tietty ehdottomuus kuuluu näihin liikkeisiin, mutta se myös vie ne useimmiten pikemminkin konfliktiin muiden kanssa kuin saa aikaan joitain todellisia muutoksia. Tätä korostaa vielä se, että yhden asian liikkeet katsovat aina olevansa ainoita asiasta jotain ymmärtäviä./ Lyhyellä tähtäyksellä käytännön asioissa yhden asian liikkeiden ainoaksi vaikutuskanavaksi jäävät asioiden jarrutus eri tavoin. Tämä lyö niihin kiusantekijän leiman, joka entisestään vaikeuttaa niiden keskustelua päättäjien ja muiden intressiryhmien kanssa./ Kunnallisen demokratian suurimpia vaikeuksia on se, että esim. valtuustotasolla vain ani harvat osaavat katsoa kokonaisuutta kunnan toimissa. (Karjalainen 11.4.2000, 2.)

Olipa melkein hanke kuin hanke, niin aina ilmestyy vastustajien rintama, josta käytän tässä yhteistä nimeä EI-liike./ En tietenkään väitä, että vastustajat olisivat asialla pelkästään vastaan panemisen ilosta. Heillä on varmasti omasta näkökulmastaan päteviä perusteluja./ Kehittämishankkeiden vastustamisessa näyttääkin useissa

tapauksissa olevan kyse kokonaisedun ja jonkin ryhmän edun törmäyksestä./ Toriparkin vastustus ja myös taannoinen Pilkon kamppitusyritys ovat vähän toista tyyppiä, jossa hankkeet ovat vastustajien vakaumuksellisen mielipiteen vastaisia./ Katseet kääntyvät valtuutettuihin; maltttakaa tehdä Joensuun kehitystä, talouselämää ja hyvinvointia edistäviä päätöksiä. (Karjalainen 29.10.2000, 2.)

Vastustajien joukkoa täydensivät myös niin kutsutut ulkopuoliset, eli ”junantuomat”: ”Kun Joensuussa on talous saatu hetkeksi tasapainoon ja asiat näyttävät kehittyvän kohtalaisen myönteisesti, on kansalaiskeskustelu keskittynyt yksittäiseen tonttikauppaan ja rakennusten suojelukysymyksiin. Tätä keskustelua käydään julkisuudessa lähinnä muutaman aktiivisen junantuoman kansalaisen johdolla.” (Karjalan Heilissä 11.4.2001, 6.) Vaikka silloinen kokoomuslaisen kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja pehmensi linjaansa pari viikkoa myöhemmin todeten itsekin olevansa junan tuoma (Karjalan Heili 25.4.2001, 6), jäi ”junantuoma”-käsite elämään paikalliseen puheeseen paikalliseen kehitykseen ja politiikkaan kriittisesti suhtautuvien nimityksenä, jonka mukaan oikeutettujen keskustelijoiden joukkoon kuuluivat vain syntyperäiset tai pitkään seudulla asuneet joensuulaiset tai pohjoiskarjalaiset.

Keskeisellä tavalla paikallisen lehdistön vastustajille antamat merkinnät eivät leimanneet ainoastaan kaupunkilaisia ja heidän liikkeitään vaan myös valtuutettuja, jotka olivat helposti ”vastustajien kuuluvimpien äänten” harhaanjohdettavissa ja kykenemättömiä näkemään kaupunkikehittämisen kokonaisuutta sekä päätöksensä laajempia vaikutuksia. Tämän lisäksi varsinkin valtuuston demariryhmä, joka oli onnistunut jo useita kertoja pysäyttämään toriparkkihankkeen etenemisen, sai osakseen löylytyksen, jonka mukaan sen valtuustotoiminta oli kunnallisen päätöksenteon demokratiaperiaatteen vastaista:

Hämmästyttävintä on kuitenkin se, miten toriparkista parhaiten informoitu joukko ei kykene perustamaan päätöksiään asia-argumentteihin, vaan antautuu mustavalkoista ajattelua edustavan tunteellisen ja populistisen virran vietäväksi. (Karjalainen 29.11.2000, 2.)

Tällä hetkellä tilanne on nimittäin se, että kaupunginvaltuutetut saavat asian päätöksen eli demokratia toimii ainoastaan, jos Joensuun työväentalolla lymyävät demokraatit sen sallivat./ Siihen ajatteluun sopii myös pyrkimys pysäyttää kaikkia koskevan asian demokraattinen päätösprosessi yhden puolueen päätöksellä. (Karjalainen 8.6.2003, 2.)

Yhdessä näillä nimeävillä merkinnöillä ei rajattu ainoastaan asukasliikkeiden toimintatilaa, vaan vaikutettiin laajemminkin yksittäisten kaupunkilaisten mahdollisuuksiin, ja leimaamisen pelossa myös halukkuuteen, osallistua omaa elinympäristöään koskevaan julkiseen keskusteluun. Toisaalta kansalaisten osallistuminen kaavoituksen valmisteluun näyttäytyi tämän merkinnän valossa jopa demokratian parhaiden tavoitteiden vastaisena toimintana, jossa muutaman harvan äänellä muokataan kaikkien yhteistä tulevaisuutta ja kaupunkiympäristöä.

KUVA JAANA NEVALAINEN 2003.

Diskurssiregiimin harjoittama erottelupolitiikka oli kaupunkilaisten keskuudessa kuitenkin laajasti tiedostettua ja herätti epäluottamusta paikallista tiedonvälitystä ja kaupunginhallintoa kohtaan, mikä sai asukkaat myös puolustamaan omaa puhetilaansa ja haastamaan vallitseviksi julkisuudessa määritetyt tiedonpolitiikat:

”Kehityshankkeita” nykäistään milloin kenenkin ison miehen hatusta, ja ne koetetaan pelin politiikalla jyrätä puoluekurin voimin läpi, kansalaisilta turhia kyselemättä. Pisteinä Öön päällä tämänsykyiset, sensuurin sävyttämätkin, toriparkkisekoilut. – Ne eivät ainakaan luottamusta päätöksentekoon lisänneet./ Ideoiden arkkitehdeiltä on vissiin jäänyt huomaamatta, että ”kansaa on vaihdettu”. Ei se enää pidäkään valtalehden valikoitua sanomaa jumalan sanana. Sepä hankkii tietoa omin päin ja muita teitä, verkottuu tai ryhmittyy kansanliikkeiksi, tekee aloitteita sekä kriittisiä tai kerettiläisiä kysymyksiä. Ja kunnei niihin kunnan vastauksia saa – tai ei päästetä edes kysymään! – ryhtyy laillisin valtuuksin harjoittamaan sitä EI-demokratiaa, jota tämänkin lehden päätoimittaja tuntui jotenkin paheksuvan. Kenen lienee vika? (Karjalan Heili 15.11.2000, 4.)

Haastavissa puheissa vedottiin myös diskurssiregiimin suunnitelmien ”järjettömyyteen”, ja ylimitoitettujen rakennushankkeiden nähtiin lisäävän kaupungin saamaa kielteistä julkisuutta sekä vaarantavan kaupungin perustehtävien hoitamisen:

Kuva 2. Kaupunkilaiset keskustelemassa kaupungin henkisestä ilmapiiristä ja asukkaiden mahdollisuuksista esittää ajatuksiaan julkisuudessa Joensuun torilla elokuussa 2003.

Kaupungin isot "pojat" ja sanomalehti Karjalainen ovat näemmä ihan tosissaan päättäneet, että Joensuun torin alle kaivetaan pysäköintiluola eli päiväkotit autoille. Edelleen on annettu ymmärtää, että kyseinen parkkitila rakennetaan pääosin ellei peräti kokonaan kaupungin – siis veronmaksajien – rahoilla. / Minä kun olen pienessä ja ahtaassa mielessäni oletanut, että meillä kaupunkina olisi muitakin rahanreikiä – jopa hiukan kiireellisempiä ja vissiinkin tärkeämpiäkin kuin edellä mainittu. (Karjalainen 11.5.2003b, 10.)

VALTAPUHETTA

Joensuun keskustan kehittämiskeskustelu käynnistyi 1990-luvun alun laman jälkimainingeissa. Erityisesti paikallisen diskurssiregiimin puheita värittivät kuntatalouden kriisi ja heikko työllisyystilanne. Ne nähtiin ongelmiksi, joihin keskustan kehittämishankkeilla ja yritysymönteisellä, ja siten työllisyyttä tukevalla, kaavoituspolitiikalla voitaisiin vastata. Toisaalta paikallisen toimija-asetelman taustalla voi nähdä myös vuoden 2000 alussa voimaan tulleen maankäyttö- ja rakennuslain muotoileman puhe-tilan, joka voimisti asukkaiden osallisuutta oman kaupunkinsa kehityksen määrittelyyn – ja josta muodostui eräänlainen valtaongelma keskustan kehittämistä koskeneen puheen kentälle.

Vaikka tässä tarkasteltu joensuulainen kaupunkisuunnittelukeskustelu tapahtui keskeisellä tavalla julkisuudessa, paikallislehtien sivuilla, se ei tarkoittanut keskustan kehittämistä koskevan tiedon tuottamista moniäänisesti ja vuoropuhelussa. Ennemminkin voidaan todeta, että julkisella tiedon areenalla diskursiivisen muodon saavuttanut tieto muotoiltiin julkisuuden ulkopuolella, varsin pienen paikallisen regiimimuotoisen eliitin projektina (vrt. Häyrynen 2002). Tuotettu tieto ei ollut elitististä siinä mielessä, että se olisi ollut kaupunkisuunnittelun ammattilaisten tuottamaa, vaan siksi, että se tuotettiin kaupungin johtavien virkamiesten, muutaman kunnallispolitiikon ja liike-elämän edustajien yhteistyönä, siis varsin harvalukuisen joukon näkemysten ja intressien mukaisesti.

Keskustan kehittämisuunnittelun tiedonpolitiikkaa rakennettiin joensuulaisessa kaupunkikeskustelussa toisaalta määrittämällä mahdollisten tietojen piiri, toisaalta vetämällä raja keskustelijoiden sisä- ja ulkopiirin välille määrittämällä, ketkä ovat vakavasti otettavia keskustelijoita ja keskustan muutosta koskevan tiedon tuottajia. Tämä jakolinja näkyi kaupunkipuheen diskursiivisella kentällä, kun tilapelin pelaajat jakaantuivat niiden saaman julkisuuden mukaan voimakkaiden ja haastavien diskursiivisten esittäjiin.

Edellä esitetyssä esimerkissä paikallisen diskurssiregiimin toimijat ja voimakkaat diskurssit pyrkivät kaupungista puhumisen tavoillaan luonnollistamaan omat tapansa tietää kaupungista ja sen keskustan muutoksen ehdoista. Se tehtiin esittämällä näitä koskevia asioita paikallisilla julkisilla puheareenoilla määrätietoisesti tietyin tavoin

ja liittämällä ne yleisesti tärkeinä pidettyihin asioihin, kuten taloudelliseen kasvuun, kehitykseen, työllisyyteen tai peruspalveluihin sekä vetoamalla esimerkiksi asiantuntijoihin oman tiedon taustalla. Asiantuntija itse jäi tosin lähes aina nimettömäksi. Tällä tavoin paikallinen diskurssiregiimi, rajasi itselleen oikeuden määrittellä luotettavan ja totuudenmukaisen tiedon rajat eli kaupunkia koskevien kysymysten määrittelyoikeuden ja sen, millaisena suunnitelmat tulitaisiin toteuttamaan. Vastapuolen näkemykset asetettiin näin toisarvoiseen asemaan leimaamalla niiden sisältämä tieto ja sen esittäjät epäasiallisiksi ja epäluotettavaksi vahvistaen samalla käänteisesti oman tiedonpolitiikan asemaa julkisella tiedonvälityksen areenalla ja esittäen ryhmän omaama tieto ainoana oikeana kaupungin muutosta koskevana tietona. Esittämällä tämän puheta-
pojen piirin ulkopuolelta tulevat tiedot paikkansapitämättömiksi tai turhaan tunteiluun perustuviksi paikallinen diskurssiregiimi määrittäi myös kaupunkikeskustelun vastapuolen, 'meistä' eroavan 'toisen'. Tästä kaupunkipuheen 'toisesta', jonka tiedot olivat vääriä ja jonka esittäjät suhtautuivat kaupunkiin turhalla tunteella, muodostui paikallisten kaupunkipuheiden merkittävin vallankäytön muoto, jolla keskustelijoiden piiri rajattiin. Samalla regiimi myös määrittäi kehittämisuunnitelmien toteutusta ja aikataulua. Ajamalla toripaikoituksen rakentamista määrätietoisesti asukkaiden laajalti hyväksymän alkuperäisen kehittämisuunnitelman vastaisesti, se sai aikaan vastarintaliikkeen, joka otti aktiivisesti osaa keskusteluun ja pyrki vaikuttamaan suunnitelmien muotoutumiseen. Näin diskurssiregiimi toimi itse asiassa omia tavoitteitaan vastaan ja viivästytti keskustan kehittämishankkeen toteuttamista, joka torialueen osalta on edelleen avoinna ja kesken.

Tietynlaisilla kaupungista puhumisen tavoilla puhuregiimi vahvisti itseään ja asemaansa paikallisen kaupunkipuheen kentällä – toisin sanoen käytti valtaa. Ryhmän puheet noudattivat tiettyä säännönmukaista järjestelmää, joka ilmensi sopivat puhumisen tavat ja myös sen, mitä ja miten ei sanota, sekä sen, kenelle puheoikeus kaupunkia koskevissa asioissa kuuluu. Diskurssikoalitioon osallistuvat jakoivat samat kaupungista tietämisen ja puhumisen tavat ja saivat ne näkyvästi julkisuuteen, jolloin Toisen toimintatila kaupunkipuheen kentällä oli väistämättä voimakkaiden diskurssien esittäjien rajaamaa ja ehdollistamaa. Kaupungin muutos määriteltiin siis identiteettipolitiikan avulla relevantin tiedon määrittelyssä sekä meidän ja muiden erottelussa, Toisen tuottamisessa. Määrittelyoikeuden rajaamisella itselleen ja saamalla näkemyksensä julkisuuteen, puheryhmä käytti valtaansa Toisen yli ja pyrki jättämään Toisen osattomaksi kaupunkia koskevan tiedon määrittelystä.

KIRJALLISUUS

- Allen, John & Massey, Doreen & Cochrane, Allan & Charlesworth, Julie & Court, Gill & Henry, Nick & Sarre, Phil (1998). Rethinking the Region. Routledge, Lontoo.
- Bauman, Zygmunt (1996). Postmodernin lumo. Vastapaino, Tampere.
- Castells, Manuel (1978). City, Class and Power. Macmillan Press, Lontoo.
- Dear, Michael & Jouni Häkli (1998). Tila, paikka ja urbanismi – uuden kaupunkitutkimuksen metodologiaa. *Terra* 110(2), 59–68.
- Evans, David (1988). Social Interaction and Conflict over Residential Growth. Teoksessa Eyles, John & David M. Smith (eds.): Qualitative Methods in Human Geography. Polity Press, Cambridge.
- Fairclough, Norman (1992). Discourse and Social Change. Polity Press, Cambridge.
- Fairclough, Norman (1997). Miten media puhuu. Vastapaino, Tampere.
- Foucault, Michel (1980). Power/ Knowledge. Harvester, Brighton
- Foucault, Michel (1997). The Archaeology of Knowledge. Ranskankielinen alkuteos L'Archéologie du savoir, Éditions Gallimard 1969. Translated by A. M. Sheridan Smith. Routledge, Lontoo.
- Gibbs, David & Jonas, Andrew E. G. (2000). Governance and regulation in local environmental policy: the utility of regime approach. *Geoforum* 31(3), 299–313.
- Giddens, Anthony (1984). Yhteiskuntateorian keskeisiä ongelmia. Toiminnan, rakenteen ja ristiriidan käsitteet yhteiskunta-analysissä. Otava, Keuruu.
- Hajer, Maarten (1995). The Politics of Environmental Discourse. Ecological Modernization and the Polity Process. Clarendon Press, Oxford.
- Hall, Stuart (1992). Kulttuurin ja politiikan murroksia. Vastapaino, Tampere.
- Hall, Stuart (1994). The Work of Presentation. Teoksessa Hall, Stuart (toim.): Representation. Cultural Representations and Signifying Practices. Open University / Sage, Lontoo.
- Harding, Alan (1996). Is there a 'new community power' and why should we need one? *International Journal of Urban and Regional Research* 20(4), 637–655.
- Harvey, David (1996). Justice, Nature & the Geography of Difference. Blackwell Publishers, Oxford.
- Healey, Patsy (1997). Discourses of Integration: Making Frameworks for Democratic Urban Planning. Teoksessa Healey, Patsy & Stuart Cameron & Simin Davoudi & Stephen Graham & Ali Madoni-Pour (eds.): Managing Cities. The New Urban Context. John Wiley & Sons Ltd, Chichester.
- Hynynen, Ari (1998). Suunnittelun ekokirjo – Ekologinen yhdyskuntasuunnittelu kaupungin maaseutualueella. *Alue ja Ympäristö* 27(1), 52–64.
- Häkli, Jouni (2002). Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun tiedonpolitiikka. Teoksessa Bäcklund, Pia & Jouni Häkli & Harry Schulman (toim.): Osallistujat ja osajat – kansalaiset kaupungin suunnittelussa. Gaudeamus, Helsinki.
- Häyrynen, Simo (2002). Kansakunnan ja maakunnan välissä. Pohjois-Karjalan alueyhteisön rakentuminen kulttuuripoliittisen edunvalvonnan keskus/periferia -suhteessa. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja N:o 57. Joensuu.
- Jackson, Peter (1988). Definitions of Situation. Neighbourhood Change and Local Politics in Chicago. Teoksessa Eyles, John & David M. Smith (eds.): Qualitative Methods in Human Geography. Polity Press, Cambridge.
- Janelle, Donald G. (1977). Structural Dimensions in the Geography of Locational Conflicts. *The Canadian Geographer/ Le Géographe Canadien* XXI(4), 311–328.
- Joensuun kaupunki & Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä Oy & Esisuunnittelijat Oy & Tuomas Santasalo Ky (1997). Joensuun keskustan kehittäminen. Joensuun kaupunki.
- Judge, David & Stoker, Gerry & Wolman, Harold (1995). Urban Politics and Theory: An Introduction. Teoksessa Judge, David & Gerry Stoker & Harold Wolman (eds.): Theories of Urban Politics. Sage, Lontoo.
- Karjalainen/Kolumni 11.4.2000. Sitari, Pekka: Kunnalliselämää olisi uudistettava.
- Karjalainen 28.4.2000. Kukkonen, Pekka: ”Toriparkkia vastaan hyökätään väärin tiedoin”. Teknisen lautakunnan puheenjohtaja Esko Salo tyrmää Joensuu-liikkeen perusteet.
- Karjalainen/Suora linja 19.8.2000. Heikki Niemeläinen, kaupunginhallituksen jäsen, Kokoomus: Äänitorvet ja kaupungin talous.

- Karjalainen/Kolumni 22.8.2000. Sitari, Pekka: Nyt tarvittaisiin tuumaustuokio.
- Karjalainen/Suora linja 27.8.2000. Seppo A. Korhonen, Yrittäjä torinnurkilla: Torinalusparkin merkitys Joensuun keskustan yrityksille ja keskustan kehittämiselle.
- Karjalainen/Kolumni 29.10.2000. Sitari, Pekka: Kuka huolehtii vähäväkisistä?
- Karjalainen/Pääkirjoitus 29.11.2000. Joensuun maineeseen uusi särö toriparkkipäätöksestä.
- Karjalainen/Pääkirjoitus 26.4.2003. Pysäköintialojen ripottelu pitkin keskustaa huono ratkaisu.
- Karjalainen/Suora linja 11.5.2003. Kalevi Saarela, Joensuu: Toriparkista homekouluun?
- Karjalainen/Kolumni 8.6.2003. Pekka Sitari: Kuka pelkää kansanvaltaa?
- Karjalainen/Suora linja 12.6.2003. Reijo Ikonen: Hyvinvointia joensuulaisille toriparkista.
- Karjalainen 14.6.2003. Kempas, Jouko: Yrittäjillä kova huoli Joensuun keskustasta. ”Mieluummin autot maan alle kuin ihmiset”.
- Karjalainen 18.6.2003. Kemppainen, Heidi: Kielteinen toriparkkipäätös kirjoitti kiivaita mielipiteitä. Kannattajat pelkäävät joensuun taloudellisen kehityksen pysähtyvän.
- Karjalainen Heili 23.5.1999. Tanskanen, Seppo: Eloa tornin varjossa. ”Huonoin päätös on olla päättämättä mitään”, sanoo Joensuun kaupunginhallituksen tuleva puheenjohtaja.
- Karjalainen Heili/Toimittajalta 28.11.1999. Kakkinen, Pentti: Nuivelo ei elätä.
- Karjalainen Heili/Toimittajalta 27.2.2000. Kakkinen, Pentti: Tori uusiksi.
- Karjalainen Heili/Joensuu plus 30.8.2000. Elo, Timo: Mikä on tärkeää?
- Karjalainen Heili/Lukijan ääni 18.10.2000. Kävelykeskustan puolesta -työryhmä: Tahdomme oikean kävelykeskustan.
- Karjalainen Heili/Joensuu plus 15.11.2000. Hämäläinen, Marjo: Sumeaa demokratiaa.
- Karjalainen Heili/Joensuu plus 11.4.2001. Elo, Timo: Kehitystä ja jarrutusta.
- Karjalainen Heili/Lukijan ääni 25.4.2001. Timo Elo, kaupunginvaltuutettu: Junantuoman kommentti.
- Kettunen, Tuomas (1995). Joensuun kaupunkikeskustan kehittäminen. Maankäytön suunnittelun työryhmä 13.9.1995.
- Laine, Markus & Peltonen, Lasse (1997). Paikallisten ympäristöongelmien politisoituminen. Ympäristökysymys ja aseveliaksi Tampereella. *Tiede & edistys* 22(3), 210–223.
- Laine, Markus & Lasse Peltonen (2000). Sodasta politiikkaan – Tampereen aseveliaksi ja paikallisen hallintavan sukupolviuottuvuus. *Sosiologia* 37(4), 306–320.
- Laine, Markku & Pekka Jokinen (2001). Poliittikan ulottuvuudet. Teoksessa Haila, Yrjö & Pekka Jokinen (toim.): Ympäristöpolitiikka. Mikä ympäristö, kenen politiikka. Vastapaino, Tampere.
- Massey, Doreen (2001). Geography on the agenda. *Progress in Human Geography* 25(1), 5–17.
- Mitchell, Don (1994). Landscape and surplus value: the making of the ordinary in Brentwood, CA. *Environment and Planning D: Society and Space* 12(1), 7–27.
- Mitchell, Don (2000). Cultural Geography. A Critical Introduction. Blackwell Publishers, Oxford.
- Nevalainen, Jaana (2004). Tilapelin tiedonpolitiikat – kamppailu kaupunkikeskustan muutoksesta. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja No 67. Joensuu.
- Paasi, Anssi (1998). Koulutus kansallisena projektina. ”Me” ja ”muut” suomalaisissa maantiedon oppikirjoissa. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Petri Ruuska (toim.): Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti. Vastapaino, Tampere.
- Perelman, Chaïm (1996). Retoriikan valtakunta. Vastapaino, Tampere.
- Short, John Rennie (1996). The Urban Order. An Introduction to Cities, Culture, and Power. Blackwell Publishers, Oxford.
- Stoker, Gerry (1995). Regime Theory and Urban Politics. Teoksessa Judge, David & Stoker, Gerry & Wolman, Harold (eds.): Theories of Urban Politics. Sage, London.
- Stone, Clarence N. (1986). Power and Social Complexity. Teoksessa Waste, Robert J. (ed.): Community Power. Directions for Future Research. Sage, Beverly Hills.
- Tait, Malcolm & Campbell, Heather (2000). The politics of communication between planning officers and politicians: the exercise of power through discourse. *Environment and Planning A* 32(3), 489–506.
- Waste, Robert J. (1986). Community Power: Old Antagonisms and New Directions. Teoksessa Waste, Robert J. (ed.): Community Power. Directions for Future Research. Sage, Beverly Hills.